

OM
L O V G I V N I N G E N
FOR
OPDRAGELSESVÆSNET,
DENS
B E S K A F F E N H E D
OG
G R Æ N D S E R.
AF

C. F. v. SCHMIDT PHISELDEK,

ETATSRÅAD, DIRECTEUR VED RIGSBANKEN OG RIDDER AF BANNEBROGEN.

NO

ROYALTY

FOR

OPERA HOUSE

AND

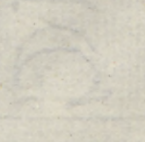
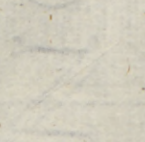
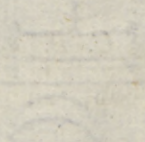
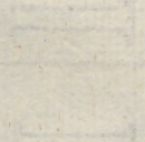
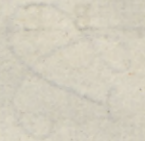
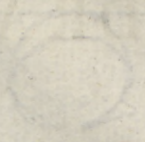
THEATRE

OF

NEW YORK

THEATRE

THEATRE

Det er en bekiendt Erfaringssætning, at det, man i Almeensproget kalder Praxis, ikke altid stemmer overeens med, og næsten aldrig nøie svarer til Theorien; d. e., at hiint Indbegreb af vedtagne Regler eller Maximer, hvorefter, som oftest uden tydelig Bevidsthed af Grundene, og ikke sielden blot i Følge en dunkel Følelse eller hemmelig Tilböielighed, gaaes frem i de menneskelige Bedrifter, ikke harmonerer med de Grundsætninger og Forskrifter, som den systematisk forskende Fornuft havde udfundet; og nedlagt som Maal og Rettesnor for de menneskelige Tings Bearbejdelse. Aarsagen hertil kan vel tildeels ligge i Menneskers naturlige Ufuldkommenhed, som ikke taaler en adæqvart Anvendelse af reent intellectueller Love, og fordrer nogen Lempelse efter vor sandelige Deels indskrænkende Betingelser; men tildeels bör den ogsaa söges enten i Magelighed og Uvillie fra Praktikernes Side, som ikke gierne forlade den slagne Vei, og ikkun langsomt följge Oplysningens Fremskridt, eller og i Mangler og Ufuldstændigheder i Theorien, som opstaae, naar denne ikke noksom har udviklet sine Grundsætninger, eller ikke omfatter alle Forhold, som burde undersöges, og indlemmes i den videnskabelige Lærebygning. Ligesom det nu er Statsstyrernes Sag, at indføre Videnskabens Ideal i Virkeligheden, og, saavidt skee kan, at rette og bedre Tingenes

Gang efter Theoriens Fordringer; saa paaligger det paa den anden Side Videnskabernes Forstandere og Dyrkere, at udfylde de Huler, der maatte findes i deres til offentlig Brug og Anvendelse fremstillede Systemer. Denne Pligt bör være saa meget des helligere for dem, som alt, hvad der er godt og ærværdigt hos vor Art og i vore Indretninger, i sidste Analyse dog er Videnskabelighedens Værk, og bygget paa videnskabelig Grandskning, i hvor simpelt og fatteligt det end nu maatte synes at være; ligesom og det Feilfulde og Vrange og Uretvise, som end bestaaer, vil vige, naar det Rigtige er udfundet, og kan bane sig Vei uden for Skolens Grændser til almeen Anvendelighed. Thi hvor længe end Vane og Fordom stride imod det Bedre, som ryster paa den forældede Bygning, saa ligger det dog dybt i Menneskets ædlere Natur, at det Lyse og Forstandige omsider fængsler Overbeviisningen, og at Villien tilsidst böier sig for hvad Forstanden har optaget i sin Overbeviisning.

Blandt de mange forskellige Gienstande, over hvilke den menneskelige Grandskning kan udbrede sig, og som have umiddelbar Indflydelse paa det menneskelige Samfund, findes neppe nogen, der kræver større Omhu fra den theoretiske, og en mere samvittighedsfuld Opmærksomhed paa Theoriens Resultater fra den praktiske Side, end Bestemmelsen af hvad Ret er, og hvilken Ret skal være giældende i Statssamfundet. Det Helligste, som Mennesket eier, er hans Ret; at vi have Begreb om Ret og giensidig Forpligtelse, at vi erkiende og vide, at vort Forhold til hinanden ei skal bestemmes efter fysisk Magt og Vælde, og føle os fornærmede, hvor Magten afgjør, hvad Fornuften burde bestemme,

er jo unægtelig vor Arts eiendommelige Kiendemærker og væsentligste Fortrin, hvorved vi, undtagne fra Naturens Tvang, have os til en reen intellectuel Tilværelse. Vel lærer alle Tiders Erfaring, at der stedse har været stor Forskiel imellem det jus, som den philosophiske Retslærer fremstiller, og det quid juris? som Lovgiveren ordner og fastsætter som Rettesnor for Borgerselskabet, og det maae tilstaaes, at denne Differents vel aldrig tilfulde vil kunne jevnes.

Ikke desmindre vil neppe nogen nægte, at dette quid juris oprindeligen er henter fra hiint almindelige og urokkelige jus, der bør staae som et evigt Mönster og Speil for Regenter og Folk; og i det Mindste vil endog den ivrigste Forsvarer af den indførte Praxis ei kunne undslaae sig for at tilstaae, at denne, saavidt ssee kan, bør lempes efter den almindelige, eller philosophiske Retslæres Indhold og Forskrivter.

Denne giensidige Nærmelse af Theoric og Praxis er ingensteds vigtigere, men tillige vanskeligere, end der, hvor forskiellige Rettigheder støde sammen, og Grændser skal drages imellem disse. Enhver Feiltagelse i Theorien, hvorved den ene Parts billige Fordringer opoffres eller tilsidesættes for den andens Prætensioner, drager uvilkaarligen Forurettelser efter sig i Praxi, hvorved det rigtige Forhold forstyrres, og Forvirring afstedkommes, hvis Følger ikke uden Möie og efter lang Tids Forløb opdages og udryddes. De ömmeste Steder, hvor sligt Sammenstød af Rettigheder indtraffer, ere udentvivel der, hvor Grændserne af Statens og den enkelte Borgers Rettigheder med Hensyn til de huuslige For-

hold og det huuslige Selskabs Orden og Opretholdelse skal bestemmes, da disse nærme sig saa tæt til hinanden, at Adskillelsepunkter lettelig undgaer Forskerens Opmærksomhed. Her fordres da den redeligste Grandskning fra Retslærerens, og den varsomste Forsigtighed i Anvendelsen fra Praktikerens Side, paa det at Maalet ikke skal forfeiles, og Harmonien imellem det offentlige og private Liv til Skade for begge forstyrres. Derfor er det og, at i disse Punkter Theorien endnu synes at være meest uvis og vaklende, ligesom og Praxis i disse Forhold er saa forskiellig og afvigende, at det vil indsees, at den ikke hviler paa en sikker og videnskabelig Lærebygnings Grundvold.

Der frembyde sig mange Exempler af deslige kritiske Steder i Retslæren, af hvilke jeg ikkun i Forbigaaende vil nævne Forholdet imellem Ægtefolk, med Hensyn til Ægteskabets Slutning eller Opløsning, og Ægtefællens giensidige Rettigheder; Forholdet imellem Foreldre og Börn, imellem Huusbonden og hans Tyender. Foruden disse er der i Særdeleshed eet Punkt, over hvilket det endnu ikke synes at være tilfulde afgjort, hvorvidt Statens Rettighed gaaer, og hvor den bör give Plads for Borgerens og Faderens naturlige Myndighed. Denne Punkt er Börnenes Opdragelse og Dannelse fra den spæde Alder, indtil de faae fyldt deres Myndighedsaar, on indtræde som Medlemmer i Borgersamfundet.

Det er vel almindeligen erkiendt og antaget, at Staten har Ret til at virke paa Opdragelsen, og denne Ret er in praxi hæveder ved de mange, skiönt i Grundsætninger og Forskrivter meget forskiellige Anordninger, som desangaaende i alle Stater ere givne.

Men paa den anden Side har det ikke været mindre indlysende, at Opdragelsen henhører til Forældrenes specielle Rettigheder, og udgiör en Selvfølge af det naturlige og huuslige Forhold, som Staten ikkun med største Varsomhed tör röre ved; og det viser sig netop ved Forskielligheden af Synspunkterne, hvorfra man er ud-gaaet i Lovgivningen over denne Materie, at man ikke har været enig i Theorien, eller rettere sagt, at man ingen sikker Theorie har havt at bygge paa. Vil man udlede denne Mangel af den Omständighed, at Börn, som Ikke-Borgere og fölgelig ei staaende i et offentlig Retsforhold, men ikkun i et huusligt Afhängighedsforhold til deres Forældre og Værger, ei kunne være Gjenstand for Retslæren, saa geraader man derved i et Vilderede, da i saa Fald Staten aldeles ikke havde at befatte sig med dem, og ikke havde Ret til, at give Love for deres Behandling og Opdragelse, hvilket man dog neppe vilde være tilböielig til uden Indskrænkning at antage.

Det uoverseelige Meget, og iblandt dette, det meget For-træffelige, som findes nedlagt i dybsindige Forskeres og disses Com-mentatores Skrifter om baade den offentlige og private Opdragelse, kunde synes at giöre de ringe Tanker aldeles overflödige, som jeg her vover at forelægge det Kongelige Videnskabernes Selskab; men jeg udbeder mig Tilladelse til at anmærke, at det, jeg har i Sinde at afhandle, ikke er Maaden hvorledes, eller Öiemeder, hvortil der skal opdrages, men at jeg alene sigter til at betragte denne Gienstand fra Retslærens Side, ved at undersøge Grænd-serne for Statens Rettighed og Fædrenes Myndighed med Hensyn til Opdragelsen, som eet af de Punkter, i hvilket disse forskiel-

lige Rettigheder nærmere, end næsten i nogen anden stöde paa hinanden.

I det jeg altsaa skal have den Ære at fremlægge et Forsög om Lovgivningen for Opdragelsesvæsenet, dets Beskaffenhed og Grændser, haaber jeg, at jeg, næst at giöre Regning paa Selskabets sædvanlige Overbærelse, dog ikke skal have at bebreide mig Valget af mit Æmne, der hverken kan ansees tilfulde og uimodsigeligen afgiort, eller for uvigtigt, til at sysselsætte Selskabets Opmærksomhed *).

Ligesom hos det enkelte Menneske ingen af hans Evner og samtlige Anlæg sildigere vaagner og langsommere kommer til Modenhed, end Fornuften, saa lærer og Erfarenhed, at dette er Tilfældet med Menneskeslægten i det Hele. Nödvendighed og Tilfælde ere vore förste Ledere, og alle menneskelige Indretninger bære Præget af denne deres Oprindelses Ufuldkommenhed. Det

*) Vor Litteratur eier en Afhandling over dette Æmne, som findes indrykket i Minerva for Augustmaaned 1789, under Titel: „Hvorvidt „er Staten berettiget til at blande sig i Opdragelsesvæsenet?“ Den faldt mig ikke i Hænderne förend nærværende Undersögelse allerede var sluttet, og saa meget jeg end finder mig smigret ved, at erfare dens lærde Forfatter Hr. Conferenceraad og Professor Schlegel at have betragtet Sagen i det Væsentlige fra samme Synspunkt, saa troer jeg dog, at Læseren ved Sammenligning ikke vil finde mit Arbejde aldeles overflödigt, var det end kun for paa ny at fæste Opmærksomheden paa denne vigtige Gienstand.

er først i senere Livsperioder, at Mennesket begynder at oversee sine Forhold, og at ordne, rette og bedre efter Grundsætninger og lagt Plan, hvad som ved Tidernes Løb og Begivenhedernes Følge uden hans Medvirkning var beredt for ham paa Livets Skueplads. Saasnart denne Drift er opvakt hos Mennesket, bliver han ikke staaende ved Tingens Sammenhæng som den er, men søger at udfinde, hvorledes den efter Fornuftens Udsagn bør være, og at lempe, saavidt mueligt, Virkeligheden derefter. Heraf forklares, hvorfor de philosophiske Undersøgelser begynde med Ideer og Fremstillinger af en Tingenes Tilstand efter Idealer, som, skiönt den aldrig nogensinde er givet i Virkeligheden, og ikke lader sig realisere, dog tjener til Ledetraad, for at finde Rede i det menneskelige Samfunds forviklede Forhold, og til Rettesnor, for at indføre Orden og Fornuftmæssighed i disse. En saadan philosophisk Fiction — om jeg saaledes tør udtrykke mig — finder ogsaa Sted i Retslæren, men den er, ligesom enhver ægte Fornuftidee, ikke noget Indbildningskraftens vilkaarligen udtænkt Foster; meget mere viser den sig som et nødvendigt Regulativ, hvorved alene Orden og Retfærd kan tilveiebringes og vedligeholdes i Menneskesamfundet. Det er bekiendt nok, at Stater ei ere dannede ved Menneskets frivillige Sammentræden til et Statsforbund, at Regjeringer ikke oprindeligen ere blevne til ved Valget af de vise og dueligste til at forestaae dette Forbund. Svaghed paa den ene, og Magt, d. e. fysisk og moralsk Overlegenhed, paa den anden Side, grundfæstede de første Regjeringer, og ved Overvundnes Undertrykkelse sammenlænkedes enkelte smaa Samfund til større Stater. Ikke des mindre viser det sig i Gierningen, at Fornuften ei er bleven staaende ved denne Statssamfundets factiske

Oprindelse, og ikke deraf har hentet Grundsætninger for dets Bestyrelse. Meget mere erkjendtes det saare tidlig, at Staternes første Ophav bedst omhylledes med et helligt Slør, og at det offentlige Væsen, saaledes som det forefandtes, burde behandles og styres, som om det fra først af havde været indrettet ved frie, med lige Ret begavede, Menneskers Sammentræden for fælles Forsvars og Sikkerheds Skyld. Paa hver en Romulus, som Historien fremviser, fulgte snart en Numa, og *Love*, Viisdommens og Retfærdigheds Udsagn, traadte snart i vilkaarlige Behandlinger og Tvangsbuds Sted. Jo mere Borgersamfundet uddannedes, des mere blev Lovgivningen uddannet efter ovenmeldte Grundidee, og enhver Stat, der har hævet sig over det første Barbarie, følger i sin Bestyrelse denne Fornuftens Fordring paa lige Ret og Skiel for enhver, og paa Sikkerhed og Bestyrelse i sine Rettigheders Udøvelse for alle, som Statens høieste Öiemed. Vilkaarlighed og absolut Befaling, isteden for retviis Lovgivning, gielde for Undtagelser, og skiules som enkelte Afbigelses, og Menneskevennen kan med Rette fryde sig over, at Staterne, i sine indvortes Forfatninger — thi i de udvortes Forhold ligne de endnu alle Barbarer — regieres efter Grundsætninger, og nærme sig — skiönt endnu i temmelig Frastand — det Ideal, Fornuften udkaster, som Regulativ for frie Væsners Bestyrelse.

For at bedømme Grændserne for Statens Magt, og Statsborgerens Rettigheder, naar vi efter det Foranföerte nödvendigen gaae tilbage til den oprindelige Idee om Statens Formaal og Öiemed. Vi udtrykke denne saaledes: Statsforbundet er oprettet i den Hensigt, at Mennesker, som indgaae derunder som Borgere, deri

skulde finde Sikkerhed i sine naturlige Rettigheders Udøvelse. Staten garanterer dem disse Rettigheder, ligesom de igien garanterer Statens Tilværelse og varige Fasthed. Den nærmeste Slutning, som heraf kan drages, er den: Ved at indgaae Statsforbundet, giver Borgeren ikke Slip paa sine naturlige Rettigheder, men han indskrænker Brugen deraf saa meget, som udfordres til Öiemedets Opnaaelse, d. e. til Opnaaelse af det Heles Sikkerhed og Forsvar. Naar de Forpligtelser, som heraf kunne udledes, ere opfyldte fra Borgerens Side, bör Staten ikke fordre mere af ham, og kan ikke fordre mere, uden at komme i Modsigelse med sit eget Formaal. Ikkun den, der har Rettigheder, hvis Garantie kan overdrages til Staten, og Kraft til, vexelviis at garantere Statens Magt, ved at bidrage til dens Sikkerhed og Forsvar, kan være Borger i Staten, og ikkun for Borgeren kan Staten give Love.

Heraf flyder umiddelbar, at *Börn*, d. e. i Almindelighed og fra Retslærens Synspunkt alle *Umyndige* (*non sui juris*), ikke kan betragtes som Medlemmer af Borgersamfundet, og ere Staten og dens Lovgivning umiddelbar aldeles uvedkommende. Naturen har undergivet dem Faderens Myndighed, som er deres fødte Værg, og det er Statens Sag, at garantere Faderen denne Rettighed, med den Indskrænkning, som Statens Öiemeed fordrer. Udvikle vi denne Sætning nærmere, saa findes deri følgende Postulater, som riene til Grundvold for denne Undersøgelse:

1) Staten tilsikkrer Faderen Udøvelsen af sin naturlige Rettighed over sine *Börn* eller de til Familien henhørende *Umyndige*, og beskytter ham deri imod alle Indgreb udenfra. Den

straffer Voldsomheder, som Fremmede udöve paa hans Börn, som Brud paa Faderens Rettighed, og bringer Börnene ved Magt tilbage under Faderens Myndighed, naar de ved fremmed Vold eller List derfra ere ranede eller bortlokkede.

2) Staten beskytter Faderen i sin Myndigheds Udövelse imod Angreb indenfra eller i Huset. Den vedligeholder Huusfreden ved sin Magt, naar den, der har Magten i Huset, ei formaar at haandthæve den imod Oprör og Opsætsighed. Tidspunkten, naar den offentlige Magt i saadant Tilfælde skal komme til Hielp, er det alene Faderens Sag at bedöme; thi han alene kan vide, hvorvidt han selv formaar at styre sit Huus. Staten bör altsaa afholde sig fra Mellemkomst i Husets Anliggender, indtil Huusfaderen kalder den til Hielp, samt ikke gaae videre deri, end Faderen selv forlanger.

3) Staten indskrænker Faderens Rettighed over sine Börn, forsaa vidt dens vedvarende Existents og Vedligeholdelse, den Faderen, som Borger, har garanteret, fordrer Indskrænkning. Naar Staten skal vedligeholdes, bör den betrygges for, stedsse at erholde Tilvæxt af Borgere i deres Sted, som Naturen efterhaanden bortkalder, eller som forinden denne Periode, blive udygtige til at opfylde Borgerpligter. Staten kan altsaa, for det förste, fordre af Faderen, at han skal lade sine Börn træde op til at blive Borgere, eller med andre Ord, at han skal emancipere dem. Den kan fastsætte Tidspunktet, naar Emancipation efter almindelige Regler

skal finde Sted. Den kan, for det ander, fordre af Faderen, at han skal opdrage sine Børn til fremtidige Borgere, d. e. danne dem saaledes, at de i sin Tid kunne varne om Statens Existents, og bidrage til dens Opretholdelse. Deraf flyder umiddelbar, at Staten, eller dens Lovgivning, kan tvinge sine Borgere til at atholde sig fra Börnenes Ödelæggelse, Lemlæstelse og Forkrænkelse paa Liv og Lemmer, samt tilholde dem, at bevare deres physiske Existents, og giøre sine Børn dygtige til i sin Tid at opholde og ernære sig, og at opfylde de almindelige Borgerpligter. Den kan straffe den Borger, der ei har efterkommet, hvad ham i den Henseende kan paaligge. Men her standser Statens Tvangsret; thi større Indskrænkning fordres ikke til Hensigtens Opnaelse, og Staten bör ikke indskrænke de Rettigheder, den skal garantere, videre, end dens Öiemeed, det Heles Sikkerhed og Vedligeholdelse, kan fordre. I Korthed: Staten kan, ved at befale Börnenes Opdragelse som Tvangsplicht, ikke befale Maaden, hvorledes, og Hensigten, hvortil, de skulle opdrages. Bedömmelsen heraf bör overlades til Faderen, som i Sandhed ogsaa ene er i Stand til at bedömmen denne Sag efter sin egen huuslige Forfatning, og Börnenes forskiellige Evner. Det er saaledes alene til Faderens Bestemmelse at henstille, hvad enten han selv vil opdrage sine Børn, eller overdrage denne Omsorg enten ganske eller for en Deel til andre, som derfor staae ham til Ansvar; ligesom det og maae staae ham frit for, i den Henseende at give sit Mandatum til hvem han vil, og tage det tilbage, naar han finder det fornödent.

Statens Tilværelse og Varighed, som Stat, beroer paa, at de videnskabelige, tekniske og legemlige Færdigheder stedse have til rede Brug, som Samfundets forskellige Tieneste udkræver. Enhver Fader kan ikke forudsattes at besidde disse, eller at have Tid og Evne til igien at meddele dem. Han vil da naturligviis søge dem blandt sine Medborgere, der ere mere duelige, og findes villige til at paatage sig en Lærers eller Opdragers Kald. Til denne betroer han Börnenes Oplærelse i sit eget Huus, eller han enes med flere Fædre om, at sende Börnene til visse Tider til Læreren for af ham at undervises. Saaledes opstaae baade Huuslærerstanden og Skolelærerstanden efter den samme naturlige Fremgangsmaade, som har tilveiebragt de andre Stænder, der dele imellem sig de Arbeider, som ere fornødne for hele Borgerselskabet, og ombytte deres Flids Frembringelser med hinanden enten umiddelbar eller ved Hielp af Penge. At de Mænd, der opoffre deres Tid og Möie til at danne Börn i visse Grene af deres tilkommende Bestemmelse, ikke kunne erhverve Livets Fornødenheder ved andet Arbeide, maatte snart falde i Öinene, og det blev en Selvfølge, at de maatte lønnes paa en passende Maade af dem, der brugte deres Arbeide, d. e. af Forældrene, som havde overdraget dem deres Underviisning, eller af den hele Menighed, som havde antaget dem udelukkende i sin Tieneste. Saaledes synes denne hele Sag fra den ældste Idee at have jevnet sig uden Statens eller Regieringens Mellemløst, der ligesaa lidet her synes at være fornøden, som ved nogen af de övrige Grene af den borgerlige Industrie, hvor vexelsidig Trang frembragte Arbeidets Deling, og giensidige Overenskommelser om et passende Nederlag fra hver Enkelt Mands Idræt til fælles Bedste. Större Anlæg

bleve omsider paa visse Steder grundede paa milde Stiftelser, og Legater, som rigere Medborgeres Gotgiörenhed havde helliget til Underviisningsvæsenets Fremme. Men som disse vare locale, saa var og Opsynet localt, og fört af de Personer, som dertil vare udseete af Stifteren.

Imidlertid er det unægteligt, at Staten er umiddelbar interesseret ved, at sikker og varig Leilighed gives til de for Borgerselskaber uundværlige Kundskabers Erhvervelse. Hvor denne synes at mangle, eller ei, at have naaet den förönskte Fuldkommenhed, har Regieringen upaatvivlelig Ret til, selv at anlægge videnskabelige og andre Lærestalter, og saaledes at træde i Concurrents med de Private, der befatte sig med Underviisningsvæsenet; dog ikkun paa de samme Vilkaar og med de samme men ikke større eller andre Rettigheder. Thi, ligesom disse, tilbyder Staten i saa Fald Forældrene sin Hielp ved Börne-Opdragelsen, og det maae blive disse overladt, om de ville, eller ikke ville, giöre Brug deraf. Thi Staten, som bestyres af Underviisningsanstalter, handler ingenlunde *jure publico*, som Regent, men aldeles *jure privato*, og *ex mandato*, i Faderens Sted. Heraf flyder umiddelbar, at, ligesom i private Anstalter de, der betiene sig deraf, ere pligtige at underkaste sig den Orden og Læremaade, som deri er indfört, saa bör dette ogsaa være Tilfældet i offentlige for Statens Regning indrettede, Skoler og Lærestalter; men at Staten ikke kan paalægge Fædrene som Pligt, at lade deres Börn opdrage og undervise i disse, langt mindre tillægge dem, der i disse ere opdragne, nogen Forret for dem, som deres Fædre paa anden Maade har forskaffet den fornödne Dannelse. Fæste vi Tanken paa dette

aldeles private Forhold imellem Huusfaderen og Skolen eller dens Forstandere, saa følger deraf end videre, at Skolen som Mandatarius, bør kunne kræves Regnskab af de Forældre, hvis Børn besøge den, efter den Ret, som enhver Mandant har, at undersøge hvorvidt hans Mandatum bliver efterkommet. Dette Regnskab pleier og efter gammel Vedtægt at aflægges ved en offentlig Prøve, eller den saakaldte Examen, der een eller flere Gange om Aaret foretages i ethvert Skoleinstitut. Disse Skoleexamina ere, som alt andet der forefalder i Skolen, en privat Forhaedling imellem Forældrene og Skolens Bestyrere og Lærere, og bør ogsaa forblive inden for disse Grændser, da de henhøre til Borgernes huuslige Anliggender, lige meget om de foretages inden for Huset eller i et særskilt Locale. Staten, som ikke kiender Børnene, kan heller ikke paakiende eller tage Kundskab af deres Forhold i Skolen. Naar Staten ikke des mindre foranstalter Examina i de ved dens umiddelbare Forsorg oprettede og bestyrede Skoler, saa udöver den herved ingen Regieringsakt, men den opfylder alene den enhver Institutsbestyrer paaliggende Pligt, at giøre Forældre og Værger Rede for Elevernes Fremgang. En Examen i Skoler, være sig høiere eller lavere, bør altsaa de jure ikke være andet, end en Actus privatus, om hvis Udfald ingen, uden Vedkommende, bør gives officiel Kundskab.

Den nærmeste Slutning, som kan drages heraf, bliver den, at ingen Skole kan tillægges den Ret, at give sine Forhandlinger Publicitet uden for sammes Virkekreds, hvorføre det og fra den her valgte Synspunkt ei kan billiges, at Resultaterne af Skoleexamina — de være til Roes eller Last for Eleverne — gives Publi-

citet uden for sammes Virkekreds, hvorfors det og fra den her valgte Synspunkt ei kan billiges, at Resultaterne af Skoleexamina — de vare til Roes eller Last for Eleverne — gives Publiciter for alle og enhver, der læser offentlige Skrivter og Dagblade. Thi derved giöres Bærnet (hvorved her forstaaes den, der endnu er in patria potestate), paa en vis Maade til en offentlig Person, og Handlingen, som alene henhörer til det huuslige Forhold, til et Statens Anliggende. Skolen gaaer ved saadan Bekiendtgjörelse aldeles henud over sit Mandatum, og handler imod den Villie, der bör forudsattes hos enhver Huusfader, ei at lade sine Börn, saa længe de alene ere hans Myndighed undergivne, drages frem for Publicitetens Domstol.

Hvad saaledes en Deduction, der ikke tager Hensyn til Sagens virkelige ved Tid og Localiteter bestemte Tilstand, synes at fordre i sine Resultater, torde vel ogsaa findes at være overeensstemmende med, hvad Klogskab, der spørger Menneskekundskab og Erfaring til Raads, vilde fremstille som gavnligt, og nyttigt for det borgerlige Samfund. Thi det kan vel ikke nægtes, at Skolevæsenet aldrig fremmes bedre til sand Gavn for de Unge, end naar det holder sig saa nöie, som muligt er, til en velindrettet huuslig Opdragelses Mönster. Offentlig Roes og offentlig Daddel torde vel befindes sielden at virke til Gavn, og meget ofte til Skade og Fordærvelse for de unge Gemytter; hine ved at opvække en utidig Ærekiærlighed, der higer efter udvortes Tegn isteden for indvortes Værd, og indgyder en Selvtillid, og overdreven Forestilling om allerede opnaaet Fuldkommenhed, som ikke sielden standser Fremgangen til det Bedre; denne ved at nedslaae

Modet ved Tanken om en Beskiæmmelse, der, ved at være offentlig bekiendt, just derfor let kan synes at være uoprettelig. Der er i det mindste af Erfaring beviist, at de saakaldte Charakterers offentlige Bekiendtgjorelse som oftest betager Frimodigheden, og især forvirrer de Beskednere, der med mindre Tillid til sig selv fremstille sig til Pröven. Den Opdragling, der skulde behöve större Opmuntring end ömme Forældres og agtede Læres Tilfredsheds Bevidnelse, og den Selvfölelse, at have gjort Fremgang til det Bedre, er allerede paa Veien til at tabe Sands for det Gode selv, og indprentet med Forfængelighed, som för burde udryddes end næres; og det unge Gemyt, som Faderens eller Foresattes tilkiendegivne Fortrydelse og alvorlige Formaning til det Bedre ingen Indtryk kan gjöre paa, vil snarere hærdes end omvendes ved offentlig Beskiæmmelse. Foruden disse Betænklichkeiten bör vel ogsaa komme under Betragtning, at det er overmaade vanskeligt, ikke at rage Feil af unge Menneskers Anlæg og Evner. Ikke alles Anlæg udvikles lige tidlig, og Sielens bestemte Retning til et vist Fag, eller en vis Green af Videnskabelighed og Kunst kan, förend den tydelig har tilkiendegivet sig, eller fordi den ved Opmærksomhedens Fordeling paa for mange Læregienstande forhindres i sin Udvikling, medföre en vis Slövhed eller Ulyst til med lige Iver at befatte sig med alle paafordrede Discipliner, som ikkun alt for ofte faaer Udseende af Dovenskab eller Flygtighed. I Skoler og forberedende Instituter grændser det til Umulighed, at udforske hver enkelt Eleves naturlige Anlæg og Evner, og at kiende de hindrende Omständigheder, eller den fremmede Hielp, Barnet möder i Forældrenes Huus. Des forsigtigere burde altsaa Bedömmelsen foretages, og med desto större

Föie kan det paastaaes, at Kundskab derom bör indskrænkes til Skolen og Faderhuset. Inden for Faderhuset er intet uopretteligt, intet afgjort for stedse. Har Fremgang opvakt Tilfredshed og foranlediget Roes, saa ville og de, ikkun der bekiendte, og let bemærkelige Feiltrin give Anledning til at holde den Forfængelige inden for Beskedenhedens Grændser; har Ufid, og barnagtig eller ungdommelig Forseelse forvoldet Bebreidelse, saa er det Tröst, at denne ikkun er Forældrene og Skolen bekiendrt, at det gode Rygte ikke er forspilt, og at og Anstrængelse kan lettelig igien tilbagevinde den tilsyneladende fortabte Yndest hos disse. Her kan Hiertet förtroligen aabne sig, og yttre sin Fryd og Harm; for Publikum maa den Umyndige tie, og kan ei finde Middel til at forklare sin Sag og at gienvinde, hvad for stedse kan synes at være fortabt af den offentlige Agrelse, for hvilken Fölelsen meger tidligere udvikles end Evnen til at erhverve eller vedligeholde den.

Vi vende tilbage til vor Undersögelses egentlige Formaal. Naar Staten, fordi den selv kan have oprettet Skoler, dog ikke kan tillægges andre Rettigheder, end dem, som hidledes fra den faderlige Myndighed, forsaavidt den overdrages for en Deel til Skolen, og naar Skoleexamina, i Fölge heraf, ei kunne betragtes anderledes, end som en privat Forhandling imellem Forældrene og Skolen, saa bör dette aldeles ikke udstrækkes til den Pröve, som Staten har den fuldkomneste Ret til at underkaste hver den, der tilbyder sin Tieneste i hvilket som helst Fag af den offentlige Embedskreds. Denne Pröve er aldeles ingen Skoleakt, men en Regieringshandling i strengeste Forstand, som grunder sig paa Regieringens Ret til at antage og beskikke Statens Embedsmænd, og

paa dens Pligt, at betrygge Borgersamfundet for den Skade, samme kunde tilføies af udelige eller mindre paalidelige Statstienere. Denne Akt staaer ikke i nogen Forbindelse med Skolen; thi her handles ikke med Börn, men med Myndige og Modne, forsaavidt den, der søger Embede, erklærer sig, og erklæres af Sine for, at være emanciperet fra Fadermagten. Det staaer altsaa alene til Regieringen, hvorledes den vil indrette denne Prøve, og ved hvilke Former den vil forvisse sig om Hensigtens Opnaelse. Ikkun saa meget synes at flyde af Sagens Natur, st den maae foretages i Statens Navn af dertil beskikkede Statens Tienere, og at den bör være offentlig og stræng, ligesom og dens Resultater med største Føie kunne bringes til offentlig Kundskab. Men ligesom enhver, der søger Adgang til hvilken som helst Statens Tieneste, udentvivel bör staae denne Prøve, saa flyder det og af sig selv, at Staten ei kan tvinge den, der formedelst anden Bestemmelse ei dertil føler Kald, til at underkaste sig Prøven, samt at det fra Statens Side bör overlades til Enhver, *naar* han vil indfinde sig dertil. At dette skulde skee strax efter fuldendt Skole- og Universitets - Dannelse er hverken nödvendigt eller engang i mine Tanker gavnligt i alle Tilfælde; i det mindste kan det være Staten aldeles ligegyldigt, om Candidaten vil opnaae større Modenhed, og i Stilhed forberede sig til en mere udbredt Virkekreds, end den han ved tidligere Indtrædelse kunde vente at udfylde, eller driste sig til at attraae.

End videre synes det klart, at ligesom Staten efter det Foranførte ei kan forlange noget Monopol i Henseende til Ungdommens Opdragelse eller Underviisning, men bör overlade til Bor-

gerne i den Henseende at sørge for deres Börn paa hvad Maade de bedst vide og kunne, saa bör og ingen Forskiel giøres imellem de unge Borgere, der fremstille sig til den af Staten befalede offentlige Examina paa Grund af Banens Forskiellighed, ad hvilken de have erhvervet de Kundskaber og Færdigheder, hvorpaa de ville aflægge offentlig Prøve. Af alle monopolitiske Indretninger kan i Sandhed ingen være mere forhaadt, og stridende imod den Liberalitet, der bör finde Sted i alle Regieringshandling, end den, hvorved Videnskabeligheds og Kundskabs Meddelelse henlægges udelukkende til visse privilegerede Corporationer, eller Lauge, og det kan ikke slaae feil, at saadan Tvang jo maae virke til Skade for Videnskaberne selv.

Naar vi efter det Foranførte ei kunne tillægge Staten den Ret, at öve Tvang, eller ved Lov og Anordning at bestemme, hvortil og hvorledes Börnene skulle dannes efter deres forskiellige Bestemmelser i Borgerlivet, saa bör det ligesaa fuldeligen paa den anden Side indrømmes, at der gives visse Kundskaber og Færdigheder, som alle Borgere uden Undtagelse, og uden Hensyn til deres særegne Naturanlæg eller Livs Bane, bör besidde, for at kunne indlemmes i Statssamfundet. Og disse er det, som Staten ved Lov kan paalægge alle Forældre, at see deres Börn underviste i, ligesom den og er fuldberegtiget til, selv at føre umiddelbart Tilsyn med denne Lovs Overholdelse. Disse Underviisningsgjenstande, der, som nödvendige til Statens Vedligeholdelse, bör være almindelige for alle, ere Religion og Vaabendygtighed til Statens Forsvar; thi uden disse har hverken Staten i det Hele, eller den

enkelte Borger, den Garantie for sine Rettigheder, som Statens Öiemeed fordrer.

Hvad angaaer Religionen, da er det öiensynligt, at Staten ved sin Magt ikkun kan virke paa Handlinger, som falde i dens udvortes Virkekreds; ikkun straffe og belønne den Daad, som kiendeligen fremtræder i Begivenhedernes Orden, og da alene efter Handlingens, om jeg tør sige, materielle Præg. Dens Garantie imod Forurettelse, Bedrag, og ethvert Onde, der udflyder af Egoismes og Lidenskabeligheds urene Kilder kan derfor heller ikke gaae videre end dens Magt, og er desaaarsag saare ufuldkommen og utilstrækkelig. Staten straffer Misgierninger og Forbrydelser, som opdages, og forsaavidt de opdages. Den har ikke Midler til at straffe det der skeer i Löndom, eller forebygge Udbruddet af det Ondes giærende Stof, der ligger skiult i udannede Gemytter. Her behöves en höiere Garantie imod hemmelig Vold og List, og en stærkere Dämning mod de brusende Strömme, der stedse true at undergrave Tillid og Rölighed i Borgerselskabet, og denne Garantie findes ingensteds uden i Religionen. Denne Modvægt imod Staternes indvortes Hang til Udartning og Fordærvelse er desaaarsag og fra de ældste Tider erkiendt for ligesaa hellig som absolut nödvendig for Staterne. Det bör vel udledes fra denne Bevidsthed, at de tvende Begreber af Ildsted og Alter (ara & focus) stedse findes uadskillelige ved Siden af hinanden, og at det blev Borgerpligt, at hylde Religionen, uden hvilken Eden, dette Sandfærdighedens sidste Værn, denne hellige Betyggelse for Løfters usvigelige Opfyldelse og Troskabs Ubrödelighed ei kan finde Sted eller have Betydning. At opretholde, befæste, og nöiere at sam-

menknytte dette Baand blandr Menneskene, er desaarsag et af Statens Hovedanliggender, og hörer udentvivl til Regentens vigtigste Pligter. Regenten udöver denne sin Pligt igiennem Kirkens Lærere eller den geistlige Stand, som desaarsag bör være ham ansvarlig for Religionskundskabens, og saavidt ved dens Indflydelse skee kan, for Religiösiterens Vedligeholdelse i Folket. Fra denne Synspunkt er den geistlige Stand, uanseet hvilken Kirke eller Sect dens Medlemmer kunne tilhøre, Staten væsentlig underordnet; thi hvor forskiellige end Meningerne kunne være i Theorien, saa bör dog ingen være stridende imod de almindelige Religionens og Sædelærens Såndheder, som Staten bör fordre erkjendte og hyldede af sine Borgere, som Ordens og Eendragtigheds Grundpillere, hvis Forfald tillige vilde volde Statens Ruin. Naar herover skal kunne vaages, er det nödvendigt, at ethvert Religionspartie's Bekjendelse ligger aaben for Staten, og at ingen Lærebøger hos nogen Sect eller Menighed indføres og bruges, uden at være sanctionerede af Staten, som bör prøve deres Indhold ved sine Lærde, förend den giver sit Samtykke til deres Brug. Uden denne Forsigtighed har Staten intet Værn imod Misbrug af selve Religionen, der skulde være dens stærkeste Stötte, og ligesaa lidet som den kan taale Læresætninger, der kunne opfordre til Had og Medborgeres Foragt, tör den lade nogen Lærdom, der skyer Lyset, forblive i sit mistænkelige Mörke.

Af det anförte, om samme maatte befindes rigtigt, udledes följende vigtige Grundsætninger til Bestemmelse af Statens Pligter og Rettigheder end Hensyn til Religionen:

Statens Forpligtelse til Borgerselskabets Opretholdelse og dens Rettigheders Garantie medfører den Ret for Statens Regjering, at vedligeholde Religionskundskab og Religionens offentlige Dyrkelse.

Staten bør sørge for, at Religionskundskab meddeles, og Religionens offentlige Udøvelse indskiærpes den Ungdom, som i sin Tid skal optages i Borgersamfundet.

Staten kan ikke taale, at hemmelig Religionsdyrkelse (sacra arcana) finder Sted. Den kan med Rette forlange, at enhver Confession eller Sect, der vil nyde dens Beskyttelse, offentlig og uden Forbeholdenhed fremlægger sin Læremening og Troesbekiendelse for Regjeringen.

Staten kan ikke tilstå Underviisning i Religionen hos noget kirkeligt eller separatistisk Samfund, uden efter offentlig bekiendtgjorte og af Regjeringen bifaldte Lærebøger.

Enhver offentlig eller privat Skole og Lærestalt er pligtig at underkaste sig Statens Bestemmelse og Forskrift i Henseende til Religionsunderviisningen, og dens Opsyn dermed med sine geistlige Embedsmænd og kirkelige Foresatte.

Staten er berettiget at forlange, at enhver, som emanciperes af Fadermagten, og indtræder i borgerlige Forhold og Rettigheder, tillige skal tiltræde et af Staten erkiendt og beskytter kirkeligt Samfund, og til den Ende aflægge offentligt Prøve paa sin Religionskundskab og Bekiendelse om sin religiøse Tro.

Denne Fordring, som hos de christne Confessioner opfyldes ved den saakaldte Confirmationshandling, er det Statens hellige Pligt, at see fyldestgiort af hver den, der vil optages som Medlem af dens Samfund. Thi Staten skylder sine Borgere Betryggelse for deres nye Medborgers Adfærd og Sindelag; den bør give Alle den muligste Vished for, at den nye Borger erkiender en høiere Lov end Statens Love, og en usynlig Dommer, der kræver Regnskab for hvad jordisk Domstol ei kan paakiende. Uden denne Garantie, som Religionens Hellighed alene kan give, er ingen Tillid mulig blandt Menneskene, og ingen Sikkerhed i de huuslige Forhold, som Staten ei kan giennemskue, og ikke bør befatte sig med.

Paa denne Maade bliver Confirmationen, som Optagelse i Kirkens Samfund, ligesaa meget en borgerlig Akt, som en Religionshandling. Den bør staae under Statens Tilsyn, og foretages af Geistlige, ikke som enkelt Menigheds Tienere, men som Statens betroede Embedsmænd. Det er derfor og aldeles vigtigt, og uforbigængeligt nødvendigt, at den Geistlige, der skal være Staten ansvarlig for de Unges Religionsindsigt og religiøse Sindelag, selv i Forveien underviser dem i Religionen, og offentlig prøver dem efter den af Staten for hver Menighed autoriserede Lærebog. Denne Underviisning bør desaarsag ikke staae under Forældrenes Tilsyn, men, som ogsaa Brug er, skee paa Statens Vegne enten i Kirken eller i den Geistliges Huus. Ingen Privat-Underviisning bør kunne befrie for denne, og ingen Huus-Confirmation udenfor Kirkens Samfund tilstædes. Som Følge heraf vil

ogsaa indrømmes, at Confirmationen bör foretages förend Börnenes Emancipation eller Indträdelse i Verdens större Kreds, og at den ikke bör skee uden i den Alder, der forudsætter Evne til at fatte et Religions-Foredrag, og at föle Vigtigheden af Religionens Lærdomme, ligesom det og maae være Staten forbeholdt, at erklære dem for umodne, og ikke stæde dem til Confirmation, som befindes ei dertil at besidde fornöden Indsigt og Dannelse. Undtagelse fra de i den Henseende fastsatte Regler om Confirmandernes Alder og Forkundskaber synes for stedse at være betænkkelig, og bör aldrig nogensinde betragtes med Ligegyldighed; thi, endog blot fra statsborgerlig Synspunkt, den vi her alene holde os til, har den unægtelig en skadelig Indflydelse, da det vel ei kan andet end indrømmes, at den Fordærvelse, der hersker blandt Borgerselskabets forskellige Stænder, skriver sig for en Deel fra den Tid, da Ungdommen, med uövede Skridt og vaagnende Lidenskaber, sig selv overladt betræder Borger-Livets Bane. Naar her ingen Modvægt findes i Gemyttet imod udvortes Tillokkelses Magt, naar ingen prøvede Grundsætninger og ingen rodfæstet Overbeviisning om Ret og Pligt og intet Værn om Sædernes Reenhed kan modstaae Strømmen, saa vil Frygt for Statens Love, som ikke ramme uden den ved udvortes Kiendsgierning overbeviste Forbryder, langt mindre kunne værne om Retsind i Ord og Handlinger.

Det kunde desaarsag nok være at ønske, at Statens Indretninger angaaende den religiöse Opdragelse stundom bleve jevnførte med hvad Regjeringens Pligter, saavel som Samfundets bil-

lige Krav til sine Geistlige i den Henseende kunde fordre. Thi her er det egentligst, at den geistlige Stands Vigtighed for Borgerselskabet viser sig mest indlysende; ligesom det og af det Foranførte vorder klart, at ingen Sect og intet Religionspartie bør være undtaget fra den Forpligt, offentligt at fremstille sine Börn til Confirmation under Statens umiddelbare Tilsyn.

Den anden Underviisningsgjenstand, som Staten med Hensyn til sit første Formaal er fuldberettiget ved umiddelbar Lovgivning og Opsigt at virke paa, er Ungdommens Dannelse til Vaabendygtighed til Fædrelandets Forsvar. Det er forhen viist, at hver Borger, ved at indtræde i Samfundet, paatager sig Garantien for Statens Existents og Vedligeholdelse. Staten kan ikke vedligeholdes, uden ved Borgersamfundets Kraft og Færdighed til at modstaae Angreb og Overfald; og denne Kraft bortdöer, endog förend de første Forbundnes naturlige Endeligt, naar ikke den Unge bliver opdragen til at optræde i den Aldrendes Sted. Saavidt altsaa, som enhver Borger har Krav paa Statssamfundets Beskyttelse, har ogsaa dette Samfund et retfærdigt Krav paa hans Bistand enten i egen Person eller ved den, der, som hans naturlige Eftermandskab, paatager sig hvad den aldersvage Arm ei længere formaaer at udrette. Saaledes finde vi ogsaa Sagen at have været betragtet hos alle ædlere Nationer, som fra de ældste Tider have hævet sig til uafhængig Existents, og gjort Epoke i Verdens Annaler. Grækerne, Romerne og de senere i Europa invandrede Germaniske og Scandinaviske Folkestammer holdte fast ved den Grundsætning, at hver fribaaren Mand var föd Krieger. Eman-

icipation fra Fædremagten og Indvielse til Krigerstanden vare hos de sidste uadskillelige Begreber, og ved Vaabnernes høitidelige Overleverelse blev den Unge erklæret for Samfundets selvstændige Medlem, ligesom hos de første Forpligtelsen til Krigstieneste begyndte samtidig med den mandlige Klædedrags (togæ virilis) Anlægning. Ikkun under nogle Orientens despotiske Forfatninger, saasom i Ægypten og Indien, findes Krigsstanden at have udgiort en særegen arvelig Kaste, hvilken Indretning kiendeligen spores at have virket til Staternes Svækkelse og tidlige Forfald.

Det er ikke blot Erobringssyge og Stræben efter militairisk Overvægt, men vel og Culturens Fremskridt i Europa og Forretningernes derved indførte Deling imellem de forskellige Borgerklasser, som i de senere Aarhundrede har frembragt en noget lignende Indretning; jeg mener de staaende Krigshære, som dog deri ere aldeles forskellige fra hine Kaster, at disse Krigshære ikke completeres ved Arvefølge, men ved unge Borgeres frivillige eller lovbestemte Indtrædelse under Fædrelandets Faner. Det er her ikke Stedet at undersøge, hvorvidt denne Indretning i det Hele har været gavnlig eller skadelig for Staterne, og hvorvidt der, som de fredelige Kunster og Sysler derved kan have vundet, kan ansees som fuld Erstatning for hvad Afbræk, Nationalaandens Energie og Folkestammens Kraftfuldhed derved kan være tilføiet, samt for de Onder, den hyppigere Anledning til krigerske Foretagender, og en antiborgerlig militair Esprits Udvikling have paaført Menneskeheden i Almindelighed. Alene den Bemærkning bør her ikke forbigaaes, at Borgernes naturlige For-

pligtelse til Statens Forsvar, og Statens Ret til at forlange dens Opfyldelse ikke hæves ved nogen Statens økonomiske Indretning, og at Tider og Omstændigheder lettelig kunde indtræffe, hvorved det maatte giøres nødvendigt, at samtlige, eller dog flere Borgerclasser, end de, der egentligst have opoffret sig for Krigsstanden, skulle fremkaldes til Fædrelandets Forsvar. Det vil derfor stedse være ønskeligt, at Ynglingen af alle Classer oplæres og öves i Vaabens Brug, og tilholdes derpaa til visse Tider at aflægge Pröve, ligesom det og er indlysende, at ingen kan med noget Skin af Ret forlange at unddrage sig Statens almindelige Lovgivning i denne Henseende. Naar ikkun det Væsentlige bliver afsondret fra det Uvæsentlige, og ufornöden Anstrængelse og Tidsspilde forebygget, saa vil denne Disciplin, endog uden Hensyn til, om den for alle og enhver kan eller bör komme til virkelig Anvendelse, dog medføre det Gode, at Legemeerne blive styrkede og uddannede, samt at hver Borger lærer at kunne bestaae i et Angreb, og at værne om sit eget Liv, en Færdighed, som dog vel burde ansees for at være en væsentlig Bestanddeel af Mandens Fuldkommenheder.

Der ligger udenfor denne Afhandlings Grændser, at undersøge, hvorledes Staten bedst kunde opnaae det Öiemæed, at see sine unge Borgere dannede til Vaabendygtighed, og vedligeholde denne Færdighed saaledes, at den i mödende Tilfælde kunde komme

til Nytte. Dog maac det være mig tilladt, her at yttre den Tanke, at det vel kunde synes ønskeligt, at man i nyere Tider mere almindeligen end hidtil er skeet, havde stræbt at efterligne de Gamles Gymnasia eller offentlige Legemsøvelses Anstalter, og efter dette Mønster med behörig Modification efter Clima og Tidernes forandrede Tarv at oprette Forberedelses Instituter til de alvorligere Vaabenövelser. Det bör vel for en Deel tilskrives denne Forsömmelse, at vor Dannelselse er mere eensidig, end de Gamles; at Legemernes Organisation og Styrke ikke er saa fuldeligen modnet, og at vi vel staae noget tilbage i den friere Bevægelse, og den raske kraftige Virken, som hos de Gamle var en Fölge af alle Livsorganers frodigere Udvikling og stedse vedligeholdte Elasticitet. Ikke frygter jeg her at möde den Indvending, at den her forlangte Dannelselse vilde staae i Veien for, eller ei kunde lade sig forene med Ungdommens Forberedelse til sin egentlige Bestemmelse i Borgerlivet, hvis meere indviklede Forhold nu kræve større Opoffrelse af Tid, og en mere vedholdende Anstrængelse end som hos Oldtidens Nationer var fornöden. Thi ikke at regne, at i de fleste Borgerclasser fra de lavere til de höieste, sædvanligen formedelst laugsmæssige Indretninger, bestemte Læreaar og andre uhenigtsmæssige Indskrænkninger medgaaer langt mere Tid end den i stræng Forstand fornödne til Ungdommens Dannelselse til sit egentlige Kald, bör det ogsaa komme i Betragtning, at man vel i Al-

mindelighed burde være betænkt paa, at uddanne *Mennesket* efter sine almindelige Anlæg og Egenskaber, istedet for allerede med Barnet at have en bestemt og snever Virkekreds for Öinene, hvortil det i egentligst Forstand skal blive opoffret. Ligeledes bör ikke tabes af Sigte, at det ikke saa meget er Tiden, som anvendes til en vis Sysse, men Munterhed, Siels Elasticitet og et freidigt Sind, som fremmer Arbeidet. Dette synes mig at de Gamle bedre have forstaaet at opveie imod hinanden, og om dette skulde befindes rigtigt, fortiene de udentvivel heri at efterlignes. Til Slutning maae jeg, for at forebygge muelig Misforstaaelse, endnu tilföie den Bemærkning, at Statsborgernes her paaforedre Dannelselse til Vaabenfærdighed ikke udfordrer de strange militaire Former, som ere nödvendige for en samlet Hærs Organisation og bestandige Activitet. Disse kunne da först komme til Anvendelse, naar Borgerne fremkaldes til virkelig Tieneste. Heller ikke synes det nödvendigt, at eensformig Klædedragt, og anden militair Udmærkelse, der saa lettelig fremavler Forfængelighed og en skadelig *Esprit de Corps*, — det Modsatte af ægte fædrelandsk Almeenaand — skulde forbindes med de almindelige Vaabenövelser, der blot have Statens Forsvar i paakommende Tilfælde til Öiemeed. Jo mere det Vigtige heri bliver adskilt fra det Uvigtige, desbedre vil Formaalet blive opnaet, og den Stat, der ved en velordnet Lovgivning forskaffer sig kraftfulde Borgere, vante til at taale og

undvare, övede i Legemsfærdigheder, og besælede af ægte Bor-
gersind og sand Kiærlighed til Fædrelandet, vil i sit Skiöd aldrig
kunne mangle Stridsmænd, der skulle værne om dens Grændser,
forsvare dens Selvstændighed, og forplante dens Roes og Hæder
igiennem Generationernes Række til de færneste Slægter.